

SANDARA

LITHUANIAN

NEWSPAPER

EINA NUO 1918 METŲ

SANDARA

Published by the
Lithuanian National League
of America

Consisting of 100 Branches Located
in All Principal Cities of the
UNITED STATES

840 West 33rd Street,
Chicago, Ill. 60608
Telephone: (312) 927-4789

PRICE 50 CENTS

GRUODŽIO 1 - DECEMBER 1, 1980

NR. 22

SVEIKINAME VLIKO SEIMĄ

LIETUVIAI, LATVIAI IR ESTAI MADRIDE

Atrodo, kad lyginant Belgrado ir Madrido konferencijas ir tikrinant Helsinkio Akto vykdymą, įvyko didelis pasikeitimas.

LIETUVIŲ GRUPĖ MADRIDO DEMONSTRACIJOJE DĖL LIETUVOS LAISVĖS, atidarant Madrido konferenciją lapkričio 11 dieną.

Iš kairės: Jonas Simanavičius, dr. Kazys Bobelis, Vladas Šakalys, Arturas Mičiūdas, dr. Jonas Genys, dr. K. Jurgėla.

Madrido konferenciją atidarant, sėkmingai praėjo demonstracijos, suorganizuotos laisvųjų latvių pastangomis. Dalyvavo ir grupė lietuvių bei keletas estų. Demonstracijų metu buvo krauju aplaistyta ir sudeginta Sovietų Sąjungos vėliava. Ispanų policijos reagavimas buvo gana švelnus.

Kitas didelis skirtumas nuo Belgrado konferencijos, tai gana laisvas pabaltiečių priėjimas prie Helsinkio Akto signatarų delegacijų. Kuomet Belgrade pabaltiečiai nebuvo priimti beveik jokios svetimoms valstybės delegacijos, tai Madrido, antrą savaitę po konferencijos atidarymo, (XI.11) pabaltiečių atstovai tik penkių dienų bėgyje - iki lapkričio 21 d. buvo priimti bent dešimties vakarų valstybių į Madridą atvykusių delegacijų.

LANKYMAS MADRIDO KONFERENCIJOS DELEGACIJŲ

Pats pirmasis pabaltiečių susitikimas įvyko su Vatikano delegacijos vadovu Msgr. Silvestrini. Toliau pabaltiečius priėmė Portugalijos, Didžiosios Britanijos, Graikijos, Švedijos, Vakarų Vokietijos, Olandijos, Belgijos, Kanados, Luksenburgo ir Jungtinių Amerikos Valstybių delegacijos.

Vliko atstovams sugrįžus į Jungtines Valstybes ir lankant visas šias Helsinkio Akto signatarų delegacijas, lietuviams atstovavo Alto į Madridą pasiųsti žmonės dr. Kazys Šidlauskas ir kun. dr. Juozas Prunskis, kartu su Vladu Šakaliu ir iš Argentinos atvykusiu

žurnalistu Arturu Mičiūdu. Pas Kanados delegaciją buvo nuvykęs Jonas Simanavičius, Kanados Lietuvių Bendruomenės pirmininkas.

Kadangi delegacijų paskirtas lankymo laikas kartais sutapdavo, o jų tik per vieną dieną teko bent penkias ap-lankyti įvairiose Madrido vietovėse, todėl mums pasilikusiems lietuviams, te-

ko pasiskirstyti, kuris kokioje delegacijoje dalyvaus su latvių ir estų atstovais.

Pabaltiečių atstovų buvo bendras susitarimas prašyti kiekvienos valstybės delegaciją, kad iškeltų Madrido konferencijoj Pabaltijo tautų laivės klausimą, o jei jiems patiems nebūtų patogų tą padaryti, tai kad jie paremtų tą reikalą, jei jis kurios kitos valstybės bus iškeltas. Žinoma, jiems buvo aiškina-ma, kodėl Pabaltijo tautų laisvės byla turėtų būti Madrido konferencijoj iškel-ta.

Kaip galima spėti, Madrido konferencijoje dalyvaujančių vakarų valstybių delegacijų nuomonės buvo gana įvai-rios.

PAS VATIKANO DELEGACIJOS ŠEFA

Vatikano delegacijos šefas aiškino, kad reikalingas balansas tarp konfrontacijos su sovietais ir ryšių su jais, nes katalikai už Geležinės uždangos nori pagalbos, kurios jiems nebūtų galima suteikti, išėjus į bekompromisinę konfrontaciją su Sovietų Sąjunga. Mes bandėme šiam aukštajam Vatikano diplomatui aiškinti, kad Katalikų Bažnyčia yra pati didžiausia moralinė jėga visame pasaulyje, todėl jos betkoks kompromisas su sovietais gali ne tik apvilti pavergtųjų tautų katalikus, bet ir turėti neigiamos įtakos ir nesusi-pratimų tarp laisvojo pasaulio katalikų. Kun. J. Prunskis keletą kartų privačiai susi-tiko su Vatikano delegacijos prelatais ir šiuos klausimus svarstė.

VLIKO SEIMAS TORONTE

Metinis VLIKO seimas įvyks gruodžio 13-14 d. Kanadoje, Toronto Lietuvių Namuose, Organizacijos ir visuomenė kviečiama dalyvauti.

DARBOTVARKĖ

- GRUODŽIO 13 d. - 9 val. ryto Seimo narių ir svečių registracija
PIRMAS POSĖDIS - 9:30 val. ryto
1. Seimui Rengti Komiteto pirmininko Dr. Pacevičiaus žodis
 2. Seimą pradeda VLIKO pirmininkas Dr. K. Bobelis
 3. Malda - Prel. J. Balkūnas
 4. Seimo prezidiumo rinkimai
 5. Seimo komisijų rinkimai
 6. Sveikinimai
 7. VLIKO Tarybos pirmininko pranešimas - dr. V. Šimaitis
 8. VLIKO Valdybos pranešimas - Dr. K. Bobelis
 9. VLIKO Kraštų Įgaliotinių pranešimai

Klausimai ir diskusijos
Pietūs - 1 v. iki 2 v. p.p.

D. BRITANIJOS DELEGATŪROJE

Didžiosios Britanijos delegacijos būstinėje mus priėmė jos pirmasis sekretorius C. Hulse, gana jaunas ir malonus anglų diplomatas. Jis priminė mums apie jų delegacijos šefo konferencijoje kalbą, kur buvo primintas Lietuvos Helsinkio grupės nario Petkaus ir kitų kalinimas, o kalbėjęs kitas britų delegacijos narys paminėjo Klaipėdoje tikinčiųjų pastangomis ir lėšomis pastatytą bažnyčią, kuri buvusi sovietinės valdžios iš jų atimta.

VLADO ŠAKALIO PAREIŠKIMAI VAK. VOKIETIJOS DELEGACIJAI

Pačią didžiausią diplomatinę kur-tuaziją pabaltiečiams praeitą savaitę parodė Vakarų Vokietijos delegacija, kurios pats šefas ambasadorius Joerg Kastl su savo sekretoriumi priėmė pabaltiečių atstovus.

Šioje pabaltiečių delegacijoje dalyvavo ir Vladas Šakalys, kuris kaip tų 45-kių pabaltiečių memorandumo signataras pavergtoje Lietuvoje, norėjo atkreipti Vakarų Vokietijos delegacijos dėmesį į reikalą, atšaukti kaip nuo pradžios niekiną ir negaliojantį Ribentropo - Molotovo paktą, kurio pasėkoje pabaltijo valstybės tapo Sovietų Sąjungos agresijos aukomis. Vladas Šakalys savo misiją labai gerai atliko, aiškindamas, kad jis nesąs diplomatas, bet Vakarų Vokietijos ambasadorius pasakė, kad jis pilnai supratęs jo nusistatymą.

PAS ŠVEDIJOS IR OLANDIJOS DELEGACIJŲ ATSTOVUS

Švedijos delegacijos atstovas, priėmęs pabaltiečius buvo Jan Lundvik, ambasadorius ir švedų delegacijos šefo pavaduotojas, o Olandijos delegatūroje pabaltiečius priėmė pirmasis delegacijos sekretorius H. J. Hazelwinkel.

Atrodo, kad Švedijos delegacijos atstovas nedaug ką galėjo pasakyti, nes Švedija yra gana artimas Sovietų Sąjungos kaimynas. Gi olandų delegacijos atstovas aiškino, kad Olandija pripažino Sovietų Sąjungą tik po II-jo Pasaulinio karo, taigi po Pabaltijo valstybių užgro-bimo, todėl jiems nebūtų patogų šį reikalą Madrido konferencijoje iškelti.

SUSITIKIMAS SU KANADOS DELEGACIJOS ŠEFO PAVADUOTOJU

Kiek skirtingos žinios buvo gautos

- ANTRAS POSĖDIS - 2:15 val. p.p.
10. Tautos Fondo pranešimai
 - a. A. Vakselis-Tautos Fondo Tarybos pirmininkas
 - b. J. Giedraitis-Tautos Fondo Valdybos pirmininkas
 - c. A. Firavičius-Kanados Tautos Fondo pirmininkas Diskusijos
- Pertrauka -15 min.
11. Vladas Šakalys - "Kryptys kovoje už Lietuvą"
 12. Algirdas Vokietaitis - "VLIKO Atstovybė Švedijoje 1944m."
 13. Prel. J. Balkūnas - "Lietuvių Veiksniai ir Jų Paskirtys" Diskusijos

Komisijų posėdžiai iki 6 val. v.
KONCERTAS - VAKARIENĖ - 7:30 v.v.

- GRUODŽIO 14 d.
14. 8:30 v. ryto - Iškilmingos paimaldos - Prel. J. Balkūnas
 15. Seimo nutarimų pristatymas ir priėmimas
 16. Seimo uždarymas - Dr. K. Bobelis
 17. Himnas

Seimo dalyviai ir svečiai gali apsistoti RODEWAY INN LAKESHORE, arba privačiai. Viešbučio adresas: 2000 Lakeshore Blvd., W., Toronto.
Tel. (416-763-4521 - Mr. George Gregory)

iš pabaltiečių atstovų apsilankymo pas Kanados delegaciją, kurios vardu pabaltiečius priėmė D.S. Anstis, vienas iš Kanados delegacijos šefo pavaduotojų. Jis pasakė, kad Kanada tiki į tyliąją diplomatiją ir kaip pavyzdį paminėjo, kad Kanados atsieikimas šeimų sujungime yra pats geriausias iš visų kitų kraštų.

SUSITIKIMAS SU JAV DELEGACIJOS ŠEFO PAV. DR. KAMPELMAN

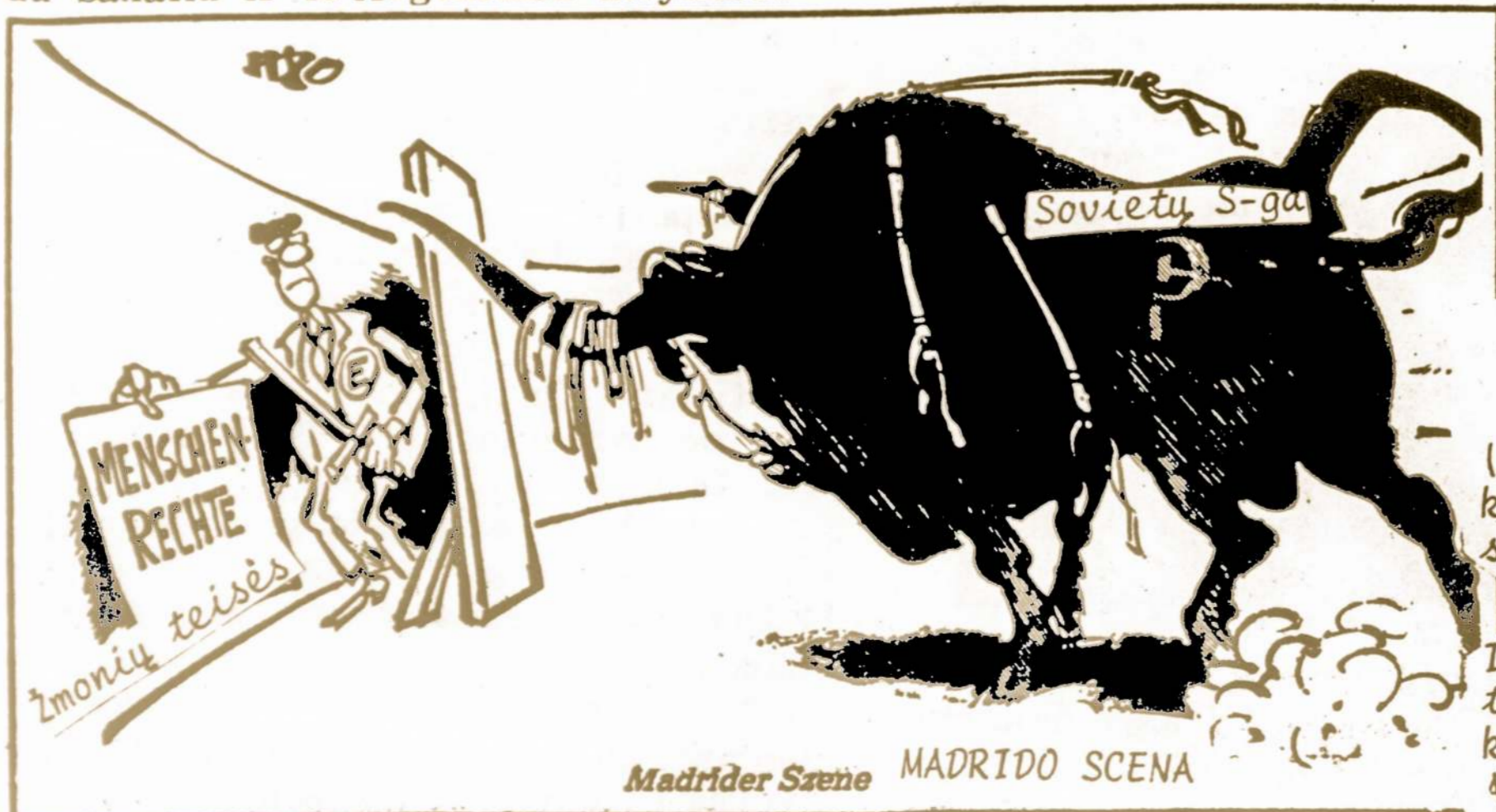
Pabaltiečių atstovus priėmė JAV-bių delegacijos šefo pavaduotojas ambasadorius dr. Max Kampelman Madrido konferencijos rūmuose. Pabaltiečių delegacijos skaičius buvo nustatytas tik po vieną nuo kiekvienos pabaltiečių tautinės grupės. Latviams atstovavo Latvii Pasaulinės Federacijos pirm. dr. Spilners, lietuviams - Alto pirm. dr. Kazys Šidlauskas, o estams estė iš Toronto.

Dr. Kampelman mus nusivedė į didelį posėdžių kambarį, kuris skirtas NATO valstybių pasitarimams (caucus). Pokalbis su dr. Kampelman užtruko bent pusę valandos. Šalia dr. Kampelman dalyvavo dar JAV-bių delegacijos sekretorė ir Raymondas Česonis, bet jie į mūsų pokalbius neįsijungė.

Aiškinome, kad žmogaus teisės yra neatskiriamos nuo tautų teisių ir mums neaišku, kaip galima kalbėti apie žmogaus teises tuose kraštuose, kurie yra svetimoje vergijoje. Taip pat sakėme, kad Pabaltijo tautos yra apsisprendusios visiems laikams būti laisvomis, kai jos po I-jo Pasaulinio karo atstatė savo nepriklausomas valstybes. Mes tik norime, kad Sovietų Sąjungos agresijos pasėkoje sutrukdytas to laisvo pasaulio tautų apsisprendimo vykdymas būtų atstatytas. Kitaip, sovietai gali sutikti, kad reikia padaryti plebiscitą, pvz. Estijoje, kai joje estai jau bus atsidūrę mažumoje dėl Sovietų Sąjungos vykdomo kolonizavimo.

Iš pokalbio su dr. Kampelman susidaro įspūdis, kad JAV-bių delegacija yra pasiryžusi Madrido konferencijoje iškelti Pabaltijo valstybių nepriklausomybės klausimą, kaip Europos politinį reikalą.

(Nukelta į pusl.2)

Madrider Scene MADRIDO SCENA

(Iš vak. Vokietijos spaudos.)

Iškarpa atsiuntė Sandaros korespondentas A. Viluckis)

SANDARA

LITHUANIAN NEWS PAPER

Published bi-weekly on Mondays, except July,
by the LITHUANIAN NATIONAL LEAGUE OF AMERICA, INC.
Second class postage paid at Chicago, Illinois
Sandara (USPS 480-880)

GENERAL OFFICE:
840 West 33rd Street, Chicago, Ill. 60608

Phone YArds 7-4789

SUBSCRIPTION RATES: UŽSAKYMŲ KAINA:
In The United States per year \$10.00 Suvienytose Valstybėse metams \$10.00
In Foreign Countries per year \$10.00 Užsienyje metams..... \$10.00

Opinions expressed in any column appearing in the SANDARA, including those of staff members, reflect the views of the writer only. The opinions may or may not be in agreement with those of the Lithuanian National League of America.

Lietuviai, latviai ir estai Madride

(Tęsinys iš pusl. 1)

Dr. Kampelman pabrėžė, kad padėtis esanti geresnė negu Belgrado konferencijoje, nes niekad nebuvo sudarytas toks tamprus ryšys tarp NATO valstybių, kaip Madrido konferencijos metu.

NUMATYTAS KITŲ DELEGACIJŲ LANKYMAS

Ir toliau vyks pabaltiečių susitikimai su kitų vakarų Europos valstybių delegacijomis, atvykusiomis į Madrido konferenciją. Gaila, kad iš lietuvių bus pasilikę tik kun. dr. J. Prunskis ir Argentinos lietuvis žurnalistas Arturas Mičiūnas. Reikia manyti, kad jie tą lietuvių atstovavimą Madride tinkamai atliks.

Tik viena Suomijos delegacija ligšiol atsisakė priimti pabaltiečių atstovus dėl mums suprantamų priežasčių. Po Vlodo Šakalio pabėgimo, Sovietų Sąjunga jau spėjo apkaltinti Suomiją, kad ji padedanti pabėgti sovietų piliečiams iš bolševikų "rojaus", nors Šakalys sako, kad jis buvo sutikęs tik vieną vienišą seną suomį, kuris jam davęs kepalą duonos ir kiek sviesto, kas jį įgailino tęsti savo pavojingą kelionę į Švediją.

NETIKĖTAS ĮVYKIS VYKSTANT Į PORTUGALIJOS DELEGATŪRĄ

Kiek netikėtas atsitikimas įvyko bandant pabaltiečiams aplankyti Portugalijos delegaciją, kuriuos turėjo priimti dr. Ruy de Brito e Cunha, Portugalijos delegacijos šefo pavaduotojas. Vykstant mums į Portugalijos ambasadą, taxi buvo kiek sulaikytas priekyje įvykusios automobilio katastrofos. Kai nuvykome į Portugalijos ambasadą, mums pasakė, kad dr. Ruy de Brito turėjęs automobilio nelaimę, kaip tik tą pačią, kurią mes buvome matę. Jo Porsche sportinio automobilio priekis su diplomatinio korpuso lentele buvo gerokai aplamdytas. Palaukus dr. Ruy de Brito kabinete keliolika minučių, mums buvo pranešta, kad mus turėjęs priimti Portugalijos delegacijos atstovas, nuvykęs į ligoninę ir mums beliko tik ant jo stalo palikti savo memorandumus ir kitą medžiagą.

ŽODIS Į PAVERGŲ LIETUVĄ

Be Vakarų Europos valstybių delega-

cijos lankymo Madride pasilikę lietuviai turėjome progą pasakyti pavergtosiems lietuviams skirtas trumpas kalbas, kurias įreikordavo iš Muencheno atvykęs Radio Liberty atstovas Vilis Skultans, o per Vatikano radio mūsų pavergtosiems broliams skirtos kalbos buvo tiesiog perduotos telefonu į Vatikaną.

K. Š.

TRUMPAI IŠ VISUR

Sovietų okupuotoje Lietuvoje dabar yra 778 kolūkiai su 3709 ha ir 326 tarybiniai ūkiai su 1407 ha žemės.

Viena 18 metų japonų užsiaugino 2,6 metrų ilgio plaukus, kuriuos pina į kasas.

Europos Rinkos valstybės paskyrė 385 mil. dol. paramą Portugalijai.

Vak. Vokietija paskyrė Rusijai 10 bilijonų dol. naujų kreditų.

Pabėgęs iš Afganistano gydytojas pareiškė, kad sovietai prie Pakistano sienos naujai atsiuntė 25,000 karių.

Anglijoje žmogžudys "Yorkshire Ripper" jau nužudė 13 jaunų moterų.

Pietų Korėjoje, sudužus keleiviniam lėktuvui, žuvo 6 įgulos nariai ir 7 keleiviai.

JAV žvalgybos žiniomis sovietai pilnai okupuotą Lenkiją per 3 dienas.

R. Reaganas nepriėmė Izraelio premjero Begino, bet su Vokietijos Schmidt buvo susitikęs.

Čikagos miesto burmistrė Byrne nori panaikinti Meigs aerodromą ir ten įrengti parką.

Sovietų Rusija už nukritusio jos satelito padarytas Kanadai 14 mil. dol. nuostolių sutiko sumokėti 3 mil. dol.

NATO generalinis sekretorius J. Luns pareiškė, kad NATO negintų Lenkijos, jei sovietai ją imtų okupuoti.

SANDAROS REDAKCIJA
Redaktorius: G.J. Lazauskas
Redakcijos nariai: E. Boreiša (polit.), P. Bružas (techn.).
Skyrių redaktoriai: Janė Bajerdienė (Šeiminkinių sk.), Vyta. Širvydas (English Section).

SANDAROS ADMINISTRACIJA
Administratorė: Edita Rimkus
Ekspeditorius: Stasys Dagys
Administracijos darbo valandos: Pirmadienį, Antradienį ir Trečiadienį

10 val. - 12 val. ir 1 val. pp - 16 val. vakare. (kitu laiku, esant svarbiam red. ir adm. reikalui, galima skambinti 312 - 543 - 8198.)

SANDAROS ATSTOVAI
So. Bostone: Inž. Aleksandras J. Chaplikas; Los Angeles - inž. Juozas Ruokis; Detroit - Antanas Norus.

TALKININKAI, kurie norėtų bet kuo prisidėti prie Sandaros darbu, prašomi pranešti red. ir adm. telefonais.

MADRIDE BARA RUSUS DĖL AFGANISTANO

KUN. DR. JUOZO PRUNSKIO LAIŠKAS IŠ ISPANIJOS

REPORTAŽAS SANDARAI

Madridas nuo lapkričio mėn. vidurio pasidarė pasaulio politikos centru, kai čia suvažiavo delegacijos 35-kių valstybių, pasirašiusių Helsinkio sutarimą. Suvažiavo ir šimtai spaudos, radijo, televizijos atstovų.

Nuvykęs į tos tarptautinės konferencijos rūmus, gavęs JAV ambasadose rekomendaciją parodyti iš Chicagos atsivežtą liudijimą, kad esu "Chicago Catholic" bendradarbis, gavau kredencialus - leidimą nuolat stebėti Madrido konferencijos posėdžius.

Vieną rytą apsirūpinęs literatūra apie Lietuvą, nuėjau į konferencijos rūmus jos paskleisti.

Čia savo mažas būstines turi visos didžiosios pasaulio spaudos agentūros. Priešau prie TASS būstinės. Sėdi ten du žmonės. Kalbėdamas rusiškai, sakau vienam:

- Atnešiau čia Jums literatūros susipažinti su Lietuva.

Rusas pavartė. Viena knygutė buvo apie Sadūnaitę, o kita - Alto išleistoji knygėlė "Lithuania".

Rusas pavartė ir ištiesė atgal, tardamas:

- Ne, šitų neimsiu...

- Kodėl, - užklausu. - Reikia klausimus pažinti ir iš kitos pusės.

- O, čia rašo nacionalistai, - burbuliavo rusas.

- Ne nacionalistai, o patriotai, - pratariau.

Tasso korespondentas nukreipė kalbą į kitą pusę, klausdamas, ar seniai buvau Lietuvoje?

- O, jau bus apie 40 metų.

- Nuvažiuok dabar, kokia ten pažanga, - vėl kalbėjo jis.

- Nuvažiuosiu ten, kai rusai iš Lietuvos išvažiuos namo. Tegu ir būtų pažanga, bet mes, lietuviai, norim laisvės, o rusai komunistai kaip su lietuviais elgiasi. Mano paties tėvą nu-

16 metų kintė išaugo 7 pėdų ir 10,5 colio, sveria 323 svarus. Tėvai ir kiti vaikai yra normalaus ūgio.

Afganistano inž. A.L. Aurah, pabėgęs į Pakistaną, pareiškė, kad sovietų kariai iš Afganistano veža į Sovietų Rusiją uraną ir kitus žemės turtais.

Komunistų sukeltose riaušėse Š. Karolinėj žuvo 5 komunistai. Prisiekusįjų teismas dešiniuosius išteisino, nes jie susišaudė me gynėsi.

Palestinietis teroristas prisipažino Izraelyje, kad juos teroro veiksmų apmoko sovietai.

Šveicarijos teismas išaldė kai kuriuos Irano pabėgėlių turtais.

Gen. Haig pasakė, kad reikia taip tvarkyti JAV užsienio politiką, kad JAV nebūtų pajaukiamos ir išnaudojamos įvairių teroristų.

Moshes Dayan nuomone, JAV karių jėga yra žema, nes kareiviai - savanoriai dauguma juodžiai, žemos moralės, inteligencijos ir mažo bendro išsilavinimo

Turkijos teismas nuteisė 30 komunistų - teroristų mirties bausme.

Lapkričio gale sėkmingai, Egipto dykumose, praėjo JAV ir Egipto karių pratimai.

Virš Šiaurės jūros, prie Anglijos krantų, susidūrė du JAV karo naikintuvai. Mjr. Katz išsigelbėjo parašytu, o pulk. ltn. Olson žuvo.

žudė, tris motinos brolius nužudė. - Na, taip seniau galėjo būti. Likviduotieji buvo buržujai ..., kalbėjo bolševikas.

- Kokie buržujai. Mano tėvas buvo paprastas ūkininkas.

Mačiau, kad tam bolševikui pokalbis nebuvo malonus. Jis nudavė, kad jam reikia skubiai dirbti.

Palikęs jį, išėjau su lietuviška literatūra pas prancūzų, vokiečių ir kitų spaudos agentūras bei pavienius laikraštinius.

Jau ankstybesniame posėdy bolševikus kiek pašukavo JAV ambasadose pirm. Bell, primindamas, kad jie nusikalta persekidami tuos, kurie siekia, kad būtų vykdomi Helsinkio susitarimo dėsni. Pažymėjo, kad ir dabar, kai jis kalba, Petkus yra laikomas kalėjime.

Ir daugiau valstybių atstovų nepabūgo rusų nuoskaudas išskirti. Lapkričio 15 d. Portugalijos atstovas pažymėjo, kad žmogaus teisių pažeidimas sudaro grėsmę saugumui ir gerovei, ypač kai nesilaikoma laisvai priimtų įsipareigojimų.

Ispanijos užsienio reikalų ministris J.P. Perez LLorka ragino, kad pirmiausia reikia peržiūrėti, kaip laikomasi susitarimų, o tik tada planuoti, ką toliau daryti. Susitarimų vykdymo peržiūrėjimas nėra konfrontacija, o klarifikacija klausimų. Afganistano karnė okupacija - didelis nusikaltimas taikai ir susitarimams.

Lichtensteino princas Henri de Lichtenstein pabrėžė, kad konferencija reikalinga. Negali būti veikiamas jėgos grėsme. Pasisakė prieš religinę netoleranciją.

Austrijos užsienio reikalų ministris dr. W. Pahr priminė Afganistano užgrobigumą, kas labai neigiamai veikia į vakarų ir rytų santykius. Grumtynėse viską prarasime. Kai varžomos žmogaus teisės, nukentima ir valstybių teisės. Reikia pasitarimuose nuosakumo ir pasirošimo kompromisams, turime ryžtis įgyvendinti Helsinkio konferencijoje priimtus žmogaus teisių dėsnius, - kalbėjo jis.

Pasibaigus lapkr. 15 d. sesijai, konferencijų salės foje su Pietų Amerikos laikraštiniu A. Mičiudu sutikome antrąjį JAV delegacijos pirmininką dr. M.M. Kampelman. Jis džiaugėsi, kad šioje konferencijoje yra vakariečių stiprus vieningumas. Prie NATO valstybių jungiasi ir Ispanija. Daromi viso šio bloko bendri posėdžiai, pasitariant dėl tolimesnės taktikos. Pabaltijo valstybių laisvės reikalą Amerika ir toliau gins. Lietuva, Latvija ir Estija yra nelaimingos, nes Sov. Sąjunga bando panaikinti Pabaltijo tautų identitetą. Amerika gindama Lietuvą, inkorporacijos nepripažįsta ir nepripažins. Kampelmanas paaikškino, kad pavyko rasti būdų toliau tęsti konferenciją. Savaitė vyks pasitarimai dėl Helsinkio dėsnių vykdymo, o paskiau darbai vyks atskirais komisijų posėdžiais.

Madrido miestas švarus, turi daug didžiųjų, stilingų pastatų, matyt, kad prieš eilę metų Ispanija yra buvusi pasaulinės imperijos centru. Mieste daug puošnių fontanų. Daugelis medžių dar žaliuoja. Beveik prie kiekvieno stulpo pritvirtintos dėžės atmatom, ant kurių išrašyti garsinimai. Gatvių pakraščiuose daugybė pardavinėjančių loterijų bilietus. Daugybė banko rūmų.

Nemažai kas mieste primena religiją. Yra gatvių šventųjų vardais, prie tautinės bibliotekos rūmų - šv. Izidoriaus statula ir šv. Pranciškaus bareljefas. Gatvėje mačiau vieną kunigą žygiuojantį su sutana, o vienoj vietoj net taverna pavadinta - Išganytojo bamas...

Mieli SANDAROS skaitytojai ir bendradarbiai!

Skaitytojų ir Sandaros administracijos patogumui, apačioje čia dedame atkarpą, kurią užpildžius prašome prisiųsti Sandaros administratorei p. Editai Rimkienei, kas dar nėra susimokėjęs už laikraštį. Taip pat prašome surasti ir naujų skaitytojų. Už jūsų malonų atsiliepimą ir SANDAROS parėmimą būsim labai dėkingi.

Visos aukos skelbiamos Sandaroje.

SUSIPAŽINIMUI
vienas "Sandaros" numeris
siunčiamas nemokamai

Siųsti šiuo adresu: SANDARA, 840 West 33 rd Street, Chicago, Ill, 60608

Siunčiu SANDAROS METINĘ PRENUMERATĄ..... 10 dol.

Siunčiu auką SANDAROS SPAUDOS FONDUI..... dol.
Iš viso..... dol.

MANO PAVARDĖ.....

ADRESAS:.....

PENSININKŲ ŽINIŲ

Daugiau dėmesio maistui

Šių metų lapkričio 17 d. SANDAROS pensininkų žinių skyrelyje paminėta, kad šių dienų medicinos mokslas suranda, jogei gyvam organizmui išsilaikyti reikia įvairių vitaminų ir tiek pat įvairių elementų kasdien priimti su maistu. Visi elementai, nepakenkus sveikatai, gyvojo organizmo tik tuomet gerai sunaudojami, kai jie priimami reikiama proporcijoje, kitaip sakant, kai jie balansuojasi. Pavyzdžiui, perdidelis kiekis druskų (sodio) perdidelis kiekis potašo gali sudaryti sodumo kūne trūkumą. Taigi, druskų ir potašo tikslus santykis yra gan svarbus. Bet dar svarbiau, tai išlaikyti tikslių santykių potašo su magniu (magnezija), nes organizmui svarbus potašo elementas neišsilaikyti raumenų ląstelėse, kai organizmas maiste neranda magnio. Tuomet raumenys paraližuojasi. Toks pat reikšmingas gaunasi, kai magnio priimama nepakankamas kiekis. Net ir laikinas trūkumas potašo ar magnio organizme išsiskiria paralyžių, sustabdo širdies plakimą. Iširta, kad suaugusiam žmogui per dieną reikia su maistu priimti 5000 mg potašo ir 800 mg magnio (M.S. Seeling. "The Requirement of Magnesium by the Normal Adult", American Journal of Clinical Nutrition, XIV, 1964, 342 p.).

Okupuotos Lietuvos profesorė dr. D. Mikalauskaitė sako, kad magnio yra įvairiuose maisto produktuose, tačiau daugiausia jo žmogus gauna su augaliniu maistu. Ešą, įvairiose kruopose magnio yra apie 100 mg, rupiuse kvietiniuose ir ruginiuose miltuose - 60 iki 70 mg, kvietinėse sėlenose - 40 mg, petražolėse - 85, krapuose - 70, arbūzuose - 224, pupelėse ir ridikuose - per 100, bulvėse 23, morkose - 37, baltagūžiuose kopūstuose - apie 16, žaliuose žirneliuose - 28, mėsoje bei virtoje dešrose apie 20 mg. Nemažai magnio yra riešutuose ir džiovintuose vaisiuose. Patariama nevertoti kasdieną mineralinio vandens, jeigu jo nepaskyrė gydytojas. Mineralinį vandenį nuolatosis geriant vietoje geriamojo grynų vandens, galima pakenkti organizmo mineralinių medžiagų apykaitai. Bet apie juos, mineralinius vandenis, pakalbėsime kitą kartą.

Kiekvienas sveikatai galvojantis individas suprantas, kad yra svarbu maitintis maistu, kuris yra nesugadintas įvairiais chemikalais jį apdorojant ir paruošiant vartojimui. Tad šių dienų civilizacijos išibėgėjime labai sunku ir beveik neįmanoma gauti gryno niekuo nesugadinto maisto. Daržovės, vaisiai ir net pienas su mėsa yra sugadintas paruošiant rinkai, kad turėtų gerą ir patrauklią išvaizdą, kad turėtų gerą skonį, kad nesugaištų ir kad išsilaikytų ilgesnį laiką nesugedę.

Kas blogiausia, jogei javai, daržovės, vaisiai ir net pašaras yra gadinamas dirvoje jiems beaugant. Kaip tai? - Nušėbinti. Ogi paprastai, šiandien, kad išauginti aukščiausią derlių ir tuo pačiu pilną, žemė tręšiama dirbtinėmis trąšomis, kurios, bent JAV, gaminamos iš žemės aliejaus destilato - žibalo, kurio perdirbimui į metus suvartojama apie 30 milijonų svarų arseniko. Gausiai vartojamos tokios trąšos padaro ne vien tik gero, bet ir blogo. Jos susijungdamos dirvoje su mineralais, padaro juos lengvai lietaus išplaunamus į žemės gilumą, tuo būdu daugiau ir daugiau nuolindamos žemės paviršių. Gaunasi kurjozas, keistenybė: juo daugiau tomis trąšomis tręšiama žemė, juo ji lieka liesesnė.

Tokiomis trąšomis tręšiama žemėje daržovės ir javai kad ir užauga vėšūs, bet daržovės ir tiek pat javų grūdai esti neturtingi gyvajam organizmui reikalingais mineralais. Grydas dar papildomai nuolina malūnai, nuskusdami jiems luobą. Ypačiai didelė žala padaroma duonai, kai kartu su grūdais luoba išmetama gana grūdo prie žievės esantis daigas - grūdo gyvybės gemalas.

JAV žemės departamentas nurodo ("Composition of Foods", 1963 m. leidinys), kad iš tokių miltų iškepta duona yra netekusi 60% kalcio, 74% potašo, 76% geležies, 78% magnio-magnezijos, 50% svarbių rūgščių, 90% vitamino B-1, 61% vitamino B-2, 60% vitamino B-6, 100%

vitamino E, 80% svarbaus niacino, 22% nuklino rūgščių, 50% cinko, 84% mangano 74% vario ir t.t. Aišku, tokia duona prilygta šiaudams.

Pagrindinė maitinimosi taisyklė yra, kad pusryčiai kaip karalius, pietausi kaip kunigaikštis ir vakarienė kaip tikras vargšas. Bet kaip karališkai pietauti, jei krautuose perkamas maistas yra jau sugadintas chemikalais ir kitais priedais? Tai tik savęs nuodijimas. Tad kiek tik galima, kiek tik sąlygos leidžia, gaminkimės maistą patys. Auginkime daržoves savo turimame jarduose, sklypečiuose, loviuose, puoduose ir visur kitur, kur tik galima. Tačiau auginant daržoves, jokiū būdu negalima vartoti žemes, gautas kanalų valymo įmonėje. Tos žemės, kad ir atrodo labai derlios, bet jos turi savyje įvairių nuodingų priedų, kaip šviną, gyvsidabrio, arseniko ir kitų. Jose auginamos daržovės su kitais mineralais kartu įtraukia ir minėtus žmogui labai kenksmingus priedus. Net pašaras tokioje žemėje negalima augini, nes toks pašaras turi tuos nuodus, kurie patenka į gyvulio kūną ir į pieną.

Paskutiniu laiku sėkmingai daržovės auginamos tiesiog paviršiuje, kokiame nors didesniame inde. Svarbu, kad vandis būtų grynas be nuodingų medžiagų. Šiuo auginimo būdas labai parankus ir patogus neturintiems "jardų" ar kitokių žemės sklypelių, bet apie tai irgi kitą kartą. V. P.

Pensininkai, susirūpinkite

Vašingtone veikianti Kiplingerio bendrovė, beveik tiksliai atspėjanti ekonominių krašto ateitį, pranašauja, kad 1981 m. pradės klestėti visokios rūšies biznis. Tačiau, kartu su ekonomine gerove tarps ir infliacija. Šią Kiplingerio pranašystę patvirtina ir Kalifornijoje išeinantis biuletenis "The Ruff Times". Jame rašoma, kad 1981 m. infliacija pasiekianti savo aukštumą ir kad kartu su ja labai pakils miestuose namų kainos. Ypač didesniuose miestuose. Taipgi bonų ir aukso vertė busianti labai didelė. Taip, kad paprastam žmogui tos vertybės ir namai nebus "įkandami".

Biuletenyje dar rašoma, kad infliacija ir aukštesnės kainos priversdamos įvairius bybės griebtis už tikrai reikalingo įstatymo, kuris nuosaikiai derintų uždarbį su kainomis, kuris pažabotų infliacinius apetitus.

Felikso Motuzo SVEIKINIMAI

Detroitas, 12.1.1980 m.

FELIKSAS MOTUZAS, buvęs ALT Sandaros centro valdybos sekretorius

DR. ALDONA ŠLIŪPAITĖ AUŠROS GADYNĖS DUKTĖ

1886 - 1980

DR. ALDONA ŠLIŪPAITĖ
Ydėjimo metais - Brooklyn, N.Y.

Prieš porą savaičių Santa Monica, Calif. išsiskyrė iš mūsų tarpo medicinos gydytoja Aldona Šliūpaitė eidama 95-tuosius savo amžiaus metus. Tai gi netruko dar vienas tiesioginis ryšys su lietuvių tautos atgimimo sąjūdžiu. XIX amžiaus paskutiniuose dešimtmeciuose Rytprūsijoje leidžiamas žurnalas AUŠRA žadino lietuvių tautos, kalbos ir istorijos meilę. Abu daktarės Aldonos tėvai - dr. Jonas Šliūpas ir Liudvika Malinauskaitė Šliūpienė - Eglė - turėjo žymų vaidmenį ne tik tame leidinyje, bet iš viso lietuviškoje veikloje ir šiapus, ir anapus Atlanto.

Daktarė Aldona gimė New Yorko mieste 1886 m. tais laikais, kai jos tėvas

Arėjas Vitkauskas

LIETUVIŠKOS KŪČIOS

Kūčios - diena iškilminga
Pas lietuvišką artoją, -
Jo širdis, gera, teisinga,
Pasirodo viešumoje.

Ir, po iškilmių minutes,
Visi imasi ragauti
Kas padėta, ir plotkutės
Po kąsnelį tenka gauti.

Sėskis, motina, prie stalo, -
Jau viską ant jo sudėjai,
Pasnalkū duskim galą! -
Ryt Kalėdos bus atėję...
Sėdi bernas, piemenukas,
Sėdi merga pasamdyta, -
Ir visiems gardus kąsniukas
Šeiminkės padaryta.

Ten, Betliejui, senas laikas,
Gimė kūdikis tą naktį -
Ir dabar, ar sens, ar vaikas,
Turi jiems visiems pakakti -
Ką jo suteikė riešukais...
Tokios tai lietuvių Kūčios!

Gerbiamas Sandaros Redaktorius
ponas G.J. Lazauskas

Siunčiu geriausius linkėjimus atgandančių švenčių proga. Bloga, kai jau akys ir klausia liko neklusnios, Visai nebepagalpu skaityt, turi kas naujesnio spaudos lapuose papasakoti mano geri bičiuliai.

ALT-o ir VLIK-o politiniai ėjimai labai geri, tik labai nemalonu, kai mus senosios kartos lietuvių nori dar gyvus palaidoti, kaip nereikalingas atmatas. Istorija mūsų senųjų ateivių labai produktinga. Kiek padėjome Lietuvai išsikovojujais laisvę. Milijonai dolerių plaukė į Lietuvą, ypatingai Šaulių Sąjungai.

Įvykus Antrojo karo gerėjimui, ALT-as Vašingtone išrūpino be kvotos nelaimingiesiems atvykti į Ameriką. Sukūrėme BALF-a, jis rėmė ir Ameriką. Dabar reikalingas pagalba. Suvalkų trikampio, okupuoto lenkais, lietuvių įgalino savo vaikučius leisti į mokyklas, patys apsidėdė. Kur sąžinė, kodėl tokia pagieža geradariams? Skaudu.

Nevalginsiu Jūsų. Priimk mano šimtą Sandarai.
Graziausios kloties, Jūsų
Feliksas Motuzas

rūpinosi pirmųjų Amerikos lietuvių laikraščių leidimu. Jis ne tik rašė, redagavo ir spausdino, bet neretai surinktas spaustuvei raides pats ant nugaros nešiojo. Gi motinai tekdavo svetimams "burdingieriams" ir siūti, ir virti, idant galėtų vargingose sąlygose aprūpinti savo augančią šeimą. Sėkdamą jų pėdomis, jauna Aldona išmoko išvermės, pasišventimo savo tikslui ir sugebėjo per darbą nugabėti didžiausias kliūtis. Aldonai buvo lemta turėti ilgą ir turiningą gyvenimą, pilną netikėtumų ir nepaprastų įvykių. Maža būdama pamatė prabangią šalį - Lietuvą, kai motina ją su broliuku Keistučiu ten nuvežė. Tuojau gyventi motin šeimoms gužtoje Ručeniuose, taip pat Biržuose ir Vilniuje.

Knygos ir mokslas jai iš pat mažens patiko. Paaugusi ryžosi tapti gydytoja (kas moterims tada buvo neįprasta) ir įstojo į Woman's National College of Philadelphia (dabar vad. Medical College of Pennsylvania). Ten išgijo medicinos gydytojos (M.D.) diplomą 1908 m. ir pradėjo praktikuoti savo profesijoje, išbūdama joje daugiau kaip 50 metų. Ji mylėjo savo gimtąją Ameriką, bet niekada nenustojo rūpintis ir savo tėvų šalimi. Pirmojo Pasaulinio Karo metu daktarė Aldona drauge su savo tėvu leidosi kelionėn per Australiją, Ramųjį Vandenyną ir Sibirą, tikslu padėti savo vargstantiems tautiečiams. 1917 m. apsisusto Voroneže, kur buvo nemaža apsigyvenusių karo pabėgėlių - lietuvių.

Daktarė Aldona ten įstojo į darbą, M. Yčo vardo gimnazijon kaip gydytoja. Vėliau vyko Vilniun, o paskui į Šilalės miestelį, Žemaitijoje, kur jai rūpėjo pagelbėti sergantiems tifo liga. Ji kovojo su tifo epidemija kelis metus. Vėliau Kaune padėjo organizuoti maisto ir vaistų tiekimą per Amerikos Hoover Food Administration ir D. Britanijos Pirmąją Misiją. Čia taip pat buvo pirmaeilė steigėja Raudonojo Kryžiaus ligoninių, įrengimų ir įvairių kursų. Jos dėka buvo paruošta daug Lietuvos pirmųjų slaugių, akusherių ir kt. mediciniško personalo. Po kelių metų atsargiai ligoninės darbo persikėlė į Ukmergę, iš kur 1931 m. sugrįžo į pasiilgtąją Ameriką. Atsidariusi kabinetą, daug metų dirbo Brooklyn, N.Y.

Y. bendroje medicinos praktikoje. Visada gelbėjo vargstantiems neatsižvelgdama į asmeninę naudą ar net atitinkamą finansinį atlyginimą.

Tarpe jos sugebėjimų buvo talentas taikliai išsireikšti ir žodžiai, ir raštu. Po jos mirties buvo surasta rinkraščiai - atsiminimai apie nuotykingą 1917 m. kelionę į Rusiją ir išpūdikiai apie jauną atsikuriančią Lietuvą (tikimasis išraukus vėliau spaudoje paskelbti). Matyti, ji Brooklynė rado laiko rašyti, nors jos rūpesčiai tada visai kitokie buvo. Ilgą laiką daktarės Aldonos namai buvo lyg pereinamasis punktas, kur viešėjo savaitimis ir mėnesiais Antrojo Pasaulinio Karo nelaimių ištikti lietuviai - draugai, giminės ar jai visai svetimi žmonės.

Buvo jai netoli 80 metų amžiaus, kai pasitraukė pensijon. Vyko Kalifornijon, pakeliui ilgiau sustodama pas gimines Avon Lake, Ohio ir Denver, Colorado. Apsigyveno Santa Monica, Calif., kur jai lietuvių išbūti virš 15 metų. Vietos lietuviai ją gerbė ir aukštai vertino. Daktarė Aldonai kelis kart buvo suruošti vieši pagerbimai, kaip pvz. jos gimimo dienos proga. Turime jos ranka kelis tokių pobūvių aprašymus lietuviškoje spaudoje. Kalbėtojai pabrėžia, kad daktarė Aldona pasižymi charakterio tvirtumu, pasišventimu pasirinktajai profesijai, ir gilia meile abiem tėvynėms - Amerikai ir Lietuvai. Ilgai atsimsinsime jos šviesias pažiūras į pasaulį ir į žmones. Ji mėgo subuvimus ir kultūringą vaiklą, domėjosi žmogiškais ir pasauliniais įvykiais. Beveik ligi paskutinės dienos skaitė mediciniškus žurnalus, laikraščius ir visokią lietuvišką literatūrą.

Daktarė Aldona rūpinosi tautiečių gerbūviu, giliai tikėdama į mokslą ir į apšvietą. Savo testamentu ji paliko fondų savo tėvų Šliūpų vardo stipendijai University of Pennsylvania, o taip pat savo motinos Eglės Šliūpienės monografijai išleisti. Jos gyvybė užgeso Kalifornijoje š.m. spalio 28 d. Apie 50 asmenų ten dalyvavo jos atsisveikinimo apeigose. Velionės pageidavimu, jos palaidoti bus atvežti Chicago ir palaidoti š.m. lapkričio 8 d. Lietuvių Tautinėse Kapinėse kuo arčiau jos tėvo dr. Jono Šliūpo paminklo. Dalyvavo nemažesnis artimųjų ir pažįstamų būrys kaip kad Santa Monikoje. Užmetus ant jos kapo paskutinę žemės saują, susirinkę liūdintieji sugledo Lietuvos Himną.

Tebūna svetinga jai gimtoji Amerikos žemė!

Hypatia Yčaitė Petkus

"Sandaros" Šimtininkų Spaudos Fondas

Pereitame SANDAROS Seime, kuris įvyko Clevelande, Ohio, buvo nutarta įsteigti specialų Sandaros Spaudos Fondą didesniai lėšų sutelkimui, nes Sandarai reikia lėšų ne tik laikraščio leidimui, bet namo išlaikymui ir remontui, išigijimui reikalingų mašinų ir kita.

Šio fondo reikalą iškėlė Centro Valdybos I-mas vicepirm. inž. Aleksandras Chaplikas iš Bostono ir jam buvo pavesta paruošti konkretų planą ir jį vykdyti.

Centro Valdybos pirm. Povilui Dargiui ir vicepirm. Aleksandrui Chaplikui lankantis Chicagoje, šių metų spalio 18-19 d.d., nutarta vykdančiam Seimo nutarimą, nuo 1981 m. pradėti "SANDAROS ŠIMTININKŲ SPAUDOS FONDA" t.y. - kas aukos 100 dolerių ar daugiau, taps to šimtininkų Fondo nariu, gaus atitinkamą pažymėjimą, bus specialiai skelbiama Sandaroje.

Pats pirmas šimtininkų jau įmokėjo to Fondo iniciatorius inž. Aleksandras Chaplikas.

Sandaros ilgametis veikėjas FELIKSAS MOTUZAS, gyv. Detroit, Mich., taip pat prisijungė šimtininkų ir reikia paminėti, kad Feliksas Motuzas dar "šimtininkų fondui" neįsisteigęs kiekvienais metais Sandarai prisijungdavo po šimtininkų. (Jo laiškas - pasisakymas atspausdintas šiame numeryje, pusl. 3)

Netrukus Fondo pirm. A. Chaplikas ir jo sudarytas komitetas atskiru raštu kreipsis į Sandaros kuopas, Sandaros rėmėjus ir skaitytojus, pateikdamas daugiau informaciją.

Šio spec. Fondo lietuviškas pavadinimas yra - "SANDAROS ŠIMTININKŲ SPAUDOS FONDAS", 840 West 33rd Street, Chicago, Illinois, 60608.

O angliškas pavadinimas (tuo pavadinimu rašyti čekius) yra - SANDARA NEWSPAPER "100" CLUB, 840 West 33rd Street, Chicago, Illinois, 60608.

Sandara yra dėkinga visiems tal-kininkams, kurie savo talka prisideda prie Sandaros darbu, - taip pat Sandara yra dėkinga visiems Sandaros skaitytojams, kurie prie prenumeratos prideda ir auką Spaudos Fondui. Esame dėkingi ir organizacijoms, kurios įvertina mūsų spaudos darbą ir dažnai skiria, pagal išgalę, atitinkamą auką.

Būtime labai dėkingi tiems, kurie, atjausdami tautinės demokratinės spaudos reikalus, taps "SANDAROS ŠIMTININKŲ SPAUDOS FONDO" rėmėjais.

PIRMIEJI "1981 METŲ SANDAROS ŠIMTININKAI"

\$ 100 Aleksandras Chaplikas, So. Boston, Mass.

\$ 100 Feliksas Motuzas, Detroit, Mich.

MIRTIES LAGERIUOSE IR TREMTYJE

Sovietinių koncentracinių lagerių kalinys Jonas Kreivėnas parašė atsiminimų knygą "Mirties Lageriuose ir Tremtyje". Rankraštis jau atiduotas spaudai. Knyga apie 350 puslapių ir turės sekančius skyrius. I. Lietuvoje, II. Mirties Lageriuose, III Tremtyje (Kazachstane), IV. Sunkus kelias į Laisvę.

Knygos išleidimui sudarytas komitetas, kuris stengiasi sukelti bent dalį lėšų, reikalingų spausdinimo išlaidoms padengti. Midland Savings & Loan Ass'n atidaryta sąskaita nr. 3039-1, pavadinata "Jono Kreivėno Knygos Leidimo Fondas".

Komitetas kviečia suprantančius šios srities literatūros reikšmę prisidėti prie knygos išleidimo. Aukoję \$100 ar daugiau, bus laikomi garbės leidėjais, aukoję \$ 25 - garbės prenumeratoriais, tarp \$25 ir \$100 - rėmėjais. Garbės leidėjai, rėmėjai ir garbės prenumeratorių pavardės ir aukotos sumos bus paskelbtos spaudoje ir knygos paėjimoje.

Jei dėl kurių priežasčių negalėtumėte knygos išleidimo paremti, kviečiame bent tapti jos prenumeratoriumi, iš anksto prisijungiant \$10. Numatome, kad knyga bus platinama po 12-15 dol.

Čekius siųsti adresu:

J. Kreivėno Knygos Fondas
6824 S. Talman Avenue
Chicago, Ill. 60629

"LIETUVOS AIDŲ" PROGRAMA

"Lietuvos Aidų" programa pirmadieniais duoda Lietuvių Katalikų Vandalėle, kurioj dažnai kalba kun.dr. Juozas Prunskis, Paminėtina, kad RLB Marquette Parko apylinkė padengė šios vandandėlės 10 savaičių išlaikymą. Taip pat šią vandandėlę parėmė veikėjai p. Puškorai.

Radio vandandėlių ir spaudos rėmimas yra kilnus lietuviškas darbas.

AUKOS "SANDAROS" SPAUDOS FONDUI

\$25.00 Vytauto Didž. Šaulių Rinkt. Chgo.

\$15.00 (R) LB Cicero Apylinkės V-ba

Cicero, Ill.

\$ 5.00 Stasys Paulauskas, Chgo, Ill.

\$ 5.00 Felix Mackevičius, Hot Spig, Ark.

\$ 5.00 Frank J. Šeštakas, St. Petersburg

Fla.

\$ 5.00 Vladas Petrauskas, North Chgo, Ill.

Visiems skaitytojams, pratęsusiems "Sandaros" prenumeratą ir dar prisidėjusiems auka, širdingai dėkojame.

Taip pat dėkojame organizacijoms, kurios savo auka paremia Sandaros spaudos darbą.

Mirė inž. Juozas Urbelis

JUOZAS URBELIS

MELROSE PARK, IL, Lapkričio 29 d. staiga mirė daugelio organizacijų veikėjas inž. Juozas Urbelis. Gruodžio 1 d. Bormano koplyčioje įvyko visuomenės atsisveikinimas. St. Vidmantas atsisveikino LB vardu, K. Tautkus Piliečių Klubo vardu, Z. Sinkevičienė-Liet. Dukterų d-jos, dr. B. Motušienė - Balfo centro, G. J. Lazauskas-Liet. Valstiečių Liaud. S-gos prezidento ir Chicago skyriaus vardu ir taip pat SLA vardu. Žodį tarė ir p. Mišauskas.

Juozas Urbelis buvo Sandaros skaitytojas, buvo Balfo direktorius, vietos Balfo ir SLA skyrių pirmininkas, Tautos Fondo įgaliotinis. Jis daug dirbo ir lietuvių spaudai; buvo ilgametis Sėjos administratorius, Varpininkų Leidinių Fondo valdyboje ir pastaruoju metu Dr. Kazio Griniaus Fonde.

Palaidotas gruodžio 2 d. Lietuvių Tautinės kapinėse, Chicagoje.

Liūdinčiai žmonai Felicijai reiškiamo gilią užuojautą.

MIELAM BIČIULIUI

A.A.

Juozui Urbeliui

MIRUS, žmonai FELICIJAI

ir giminėms širdingai

užuojautą reiškiamo

ir kartu liūdimė

Lietuvos Valstiečių Liaudininkų S-gos Prezidiumas ir LVLS Chicago skyrius

SKFLBIMAS

Bridgeporte išnuomojamas keturių kambarių butas, antrame aukšte. Teirautis telefonu 927 - 1953

DIAL 911 IN CHICAGO FOR
EMERGENCY POLICE, FIRE
AND AMBULANCE
NON-EMERGENCIES: DIAL 744-4000

Didžiausias Kailių Pasirinkimas!

PAS VIENINTELĮ LIETUVIŲ KAILININKĄ CHICAGOJE

Istaigos: 263-5826
Namų: 677-8489

NORMANĄ BURŠTEINĄ
185 No. Wabash Avenue
second floor
Chicago, IL 60601

"LIETUVOS AIDŲ" programa tapo TAUTOS FONDO atstovė Chicagoje. Dabar čia priimamos aukos Tautos Fondui bei VLKO veiklai paremti.

ALTO CENTRO VALDYBA PASISKIRSTĖ PAREIGOMIS

Alto suvažiavime sudarytoji valdyba lapkr. 28 d. posėdyje pasiskirstė pareigomis. Pirmininku išrinktas dr. Kazys Šidlauskas, vicepirmininkai: T. Blinstrubas, Povilas Dargis, dr. J. Jerome, dr. L. Kriaučeliūnas, dr. V. Šimaitis, dr. J. Valaitis, gen. sekretorium G. J. Lazauskas, izdininku J. Skorubskas, finansų sekr. P. Bučas, protokolų sekr. K. Radvila, valdybos nariai: S. Balzekas, Jr., J. Lekas, V. Naudžius, E. Vilimaitė, įgaliotinis Washingtono dr. J. Genys, reikalų vedėja I. Blinstrubienė, informacijai kun. dr. J. Prunskis.

Alto komisijų pirmininkai: politinės komisijos pirm. dr. K. Šidlauskas, sekretoriato - G. J. Lazauskas, visuomeninių reikalų kom. - dr. L. Kriaučeliūnas, teisių kom. - dr. J. Valaitis, namų administracijos - J. Skorubskas, spaudos ir informacijos kun. dr. J. Prunskis. Pirmininkams palikta teisė parinkti savo komisijos narius, kurie vėliau bus tvirtinami valdybos posėdyje.

Nutarta pasiųsti Alto delegaciją į Vliko seimą Toronte gruodžio 13-14 d.

Premija jaunimui

Dr. Leono ir Irenos Kriaučeliūnų šeima savo mirusiam sūniui ir broliui prisiminti skiria kasmetinę EUGENIJAUS KRIAUCELIŪNO PREMIJĄ.

Premijai skirti sąlygos yra tokios:

1. Eugenijaus Kriaučeliūno 1000 dolerių premija skiriama lietuviui jaunuoliui pasireiškusiam raštais (lietuvių, anglų ar kita kalba), veikla, organizaciniu veiklumu, ar jaunimo vienetui (sambūriui, tautinių šokių grupei, jaunimo chorui, sporto būreliui), geriausiai reprezentavusiam lietuvius ir Lietuvą vienerių metų bėgyje.
2. Premijai gauti asmenys ar vienetus raštu pasiūlo jaunimo organizacijų vadovybės, jaunimo grupės, vyresniųjų organizacijos ar paskiri asmenys iki kiekvienų metų gruodžio 31 d. (pašto atspaudas).
3. Premijuotino asmens ar jaunimo vieneto tinkamumui įvertinti sudaroma Jury komisija, kurioje po vieną atstovą skiria Pasaulio Lietuvių Bendruomenės jaunimo reikalams vadovas, Pasaulio Lietuvių Jaunimo sąjungos valdyba ir JAV Lietuvių Jaunimo sąjunga, o du atstovus paskiria Kriaučeliūnų šeima.
4. Jury komisija, aptarusi asmens ar vieneto tinkamumą premijai, ją skiria balsų dauguma iki sekančių metų vasario 15 d. ir susitaria su Kriaučeliūnų šeima dėl premijos įteikimo laiko ir pobūdžio.
5. Premijai asmenys ar vienetai siūlomi raštu, nurodant tiksliai premijai tinkamumo motyvus, ir siunčiami; EUGENIJAUS KRIAUCELIŪNO PREMIJOS KOMISIJAI 12500 Pawnee Road, Palos Park, Illinois, 60464.

RAMUNĖ

DELIKATESŲ KRAUTUVĖ
RESTORANAS

2547 West 69th Street, Chicago, IL 60629
Čia yra lietuviškų knygų, gaidžių, plokštelių ir kt. lietuviškų kūrinių.
Telefonas 925 - 4254
Savininkai - Ona Konkulevičienė ir Bronius Zabukas

Apdraudų Agentūra Tel.: 778-2233

Bell Realty & Bace Ins. Agency

Juozas Bacevičius

VALANDOS
Kasdien 9 - 8 val. vakaro
Šeštadieniais ir sekmadieniais
9 - 4 val. po pietų

6529 So. Kedzie Ave.

- Chicago, Ill. 60629

SOPHIE BARCUS RADIO ŠEIMOS PROGRAMOS

ALDONA ir dukra SOFIJA DAUKAI

IŠ WOPA 1490 KIL. AM

Lietuvių kalba: kasdien nuo pirmadienio iki penktadienio 4:00 - 4:30 val. po piet
Šeštadieniais ir sekmadieniais nuo 8:30 iki 9:30 val. ryto.

7159 South Maplewood Avenue

Tel.: HEMlock 4-2413

CHICAGO, ILLINOIS 60629

ŠIMAITIS REALTY

INSURANCE • INCOME TAX • NOTARY PUBLIC

2951 W. 63rd Street

Office - 436-7878

Res. 839 - 5568

CHICAGO, Illinois 60629

VLADAS ŠIMAITIS, J. D.

Registered Broker

NAUJA LIETUVIŠKA RADIO PROGRAMA

"LIETUVOS AIDAI"

Veda Kazė BRAZDŽIONYTĖ

KASDIEN nuo pirmadienio iki penktadienio
8:30 val. vakare

Visos laidos iš WCEV 1450 Kc BANGA.

ST. PETERSBURGE: 12 val. 30 min.

WTIS 1110 AM BANGA.

Adresas: 2646 West 71-st St.

Chicago, Ill. 60629. Tel. 778-5374.

Pastabos iš toli ir arti ...

VLIKO SEIMO TORONTE PROGA

Gruodžio 13-14 d.d. Toronte susirenka Vyriausiojo Lietuvos Išlaisvinimo Komiteto narių atstovų seimas. Šis įvykis yra kasmetinis. Seime dalyvauja V. Šakalys, pats vėliausias pabėgėlis iš okupuojamos Lietuvos ir A. Vokietaitis, vokiečių okupacijos metais buvęs VLIKO ryšininku su vakarų demokratinėmis valstybėmis, Švedijoje. Programa turėtų būti įdomi, nes jungia tolimą praeitį su artimiausia dabartimi.

Laikraščius skaitantiems kartais gali susidaryti įspūdis, kad VLIKAS yra jau nusigyvenęs ir gal net nereikalingas, o jame dirbantieji žmonės - vengtinai. Gaila, bet kai kurie lietuvių laikraščiai šandien tikrai ne vien teisybę skelbia, bet dažnai net nežino, kas Lietuva ir lietuvių tautai yra naudinga. Vis, mat, besivaikant to populiarumo ir patikaujant keliolikai politiškų aktyvistų lengva pamiršti, kad tikroji Lietuvos ir lietuvių nauda yra ne Rusijos globoje, bet patriotiškų lietuvių rankose.

Todėl VLIKAS nėra nei nusenęs, nei nebereikalingas. Atvirksčiai, šandien VLIKAS yra ne mažiau, o dėl bendradarbiautojų gal net dar daugiau reikalingas, nei anksčiau. Todėl reikalingi ir VLIKUI dirbantieji, ir Tautos Fondui aukojantieji, ir Lietuvai pagalbos ranką darbu ištiesiantieji. VLIKO Seimas šituos faktus tikriausiai patvirtins.

L. Sūdavas

LIETUVIAI MADRIDE

Antroji Helsinkio baigminio akto vykdymo konferencija jau baigia žmogaus teisių peržiūrą skirtą laiką. Gruodžio 3 d. JAV atstovai patiekė Pabaltijo valstybių padėties klausimą ir šių žmonių teisių laužymo pavyzdžius.

Apskritai, Madrido konferencija buvo didelis propagandinis laimėjimas vakarų demokratijoms ir Rytų Europos tautoms. Kaip žinia, šio įvykio paruošę lietuvių vardu pradėjo Vyriausias Lietuvos Išlaisvinimo Komitetas jau 1979 metų pradžioje.

Kertinis akmuo Pabaltijo valstybių padėties kėlimui buvo padėtas pradėdamas vystyti JAV Kongreso rezoliucijos Nr. 200 priėmimą. Šiame darbe pagrindinį vaidmenį lietuvių vardu vykdė Amerikos Lietuvių Taryba, lietuvių laikraščiai ir patriotiškai nusistačiusi visuomenė. Rezoliucija Nr. 200, taip pat remiama JAV latvių ir šiek tiek estų, buvo priimta vienbalsiai. JAV Kongreso Europos saugumo ir bendradarbiavimo komisija savo atspėjimuose, o taip pat Madride, laikėsi šios rezoliucijos įpareigojimų.

Antras didelis VLIKO rūpestis buvo jungtinio pareiškimo paruošimas Pasaulio Pabaltiečių Santalkos vardu, nes jai 1979 metais pirmininkavo lietuvių. Trečias rūpestis buvo memorandumo paruošimas Lietuvos Respublikos diplomatinės tarnybos ir VLIKO vardu ir jo akivaizdinis įteikimas galimai didesniam Helsinkio akto signatarų vyriausybėms.

bių skaičiui. Ir tai buvo įvykdyta.

Madride dalyvavusių pabaltiečių bendradarbiavimas buvo toks geras, kad Ispanijos policija vietoje mažiau šimto dalyvių apskaičiavo, kad Madride buvo virš penkių šimtų pabaltiečių. Kuklios lietuvių jėgos, tačiau jie padarė ne mažiau, negu šimtas latvių, tik su dvidešimts kartų mažesnėmis išlaidomis. Aišku, kad lietuvių svoris Madride būtų galėjęs būti dar geresnis, jei Lietuvos reikalais rūpintis pajėgų keli asmenys būtų savo pastangas skyrę šiam reikalui, o ne politikavimui ir savęs reklamavimui lietuvių tarpe.

L. Miškinis

REPUBLIKONAI SOVIETŲ AMBASADOJE

Pareigas baigiančio prezidento J. Carterio administracija pasiuntė ketvirtos eilės pareigūną į komunistinės Rusijos revoliucijos paminėjimo iškilmes Sovietų ambasadoje. JAV krašto apsaugos ministerija netgi įspėjo visus savo tarnautojus ir karininkus Sovietų šventėje nedalyvauti.

Ne taip pasiūlytą naujai išrinkto prezidento R. Regeno du patarėjai: vos rinkimams pasibaigus, iki šiol mažai rodęsi buvęs JAV prezidentas R.M. Niksonas sutiko savo buvusį patarėją dr. H. Kisingerį belaukiantį eilės Sovietų ambasadorių Dobrininą pasveikinti. - Ne taip reikia, Henri, pasakė Niksonas ir nusivedė jį be eilės Dobrinino pasveikinti 63-čios revoliucijos sukakties proga.

Washington Post dienraštis paskyrė buv. prezidento Niksono ir dr. Kisingerio apsilankymui Sovietų ambasadoje veik visą puslapį ir įdėjo abiejų besišypsančių lankytojų fotografijas.

St. L.

WASHINGTONO AŠTUONIOLIKA

Vasaros pabaigoje Washingtone pagarsėjo aštuoniolika jaunuolių (tiesa, ne visi buvo jauni), kurie 20 minučių buvo sustabdę eismą judrioje 16-toje gatvėje prie Sovietų ambasados. Ši demonstracija sulaukė lietuvių spaudoje tokio at-

garsio, kad net vienas skaitytojas ją ir jos dalyvius pavadinso pačiais reikšmingiausiais kovotojais už Lietuvos laisvę.

Spaudos pranešimais, jos vykdytojus pasveikino ir VLIKAS. Kolumbijos apygardos valdžia, tačiau, 14 demonstrantų apkaltino tvarkos laužymu, apdėjo pabaudomis ir išlaidų sąskaitomis už automobilių nuvilkimą ir jau kelintu kartą juos šaukė teisman. Susidarė net komitetas "nukentėjusiems" aukoms rinkti, nevardiniu, bet pašto dėžutės adresu. Dėl to, matyt, vienas VLIKO narių net atsisakė asmeniškai auka prisidėti, - esą, čia nereikia jokio bylinėjimosi - sumokėk pabaudą už nuostatų laužymą ir nedaryk biznio ir reklamos sau, - demonstracija pavyko, amerikoniški laikraščiai parašė, o dabar reikia grįžti prie konkrečių Lietuvos išlaisvinimo darbų...

Bet ne čia, atrodo, glūdi reikalo esmė, o teisingumo principai. Gal todėl bendruomeniškos jėgos sukrucho net specialų įstatymą JAV kongrese pravesiti, idant aštuoniolikos demonstrantų byla būtų numarinta. Tai, berods, yra antras bendruomenės jėgų bandymas JAV kongrese pravesiti lietuviškos naudos įstatymą.

Pirmas buvo Nr. 5407, kuris siekė Lietuvos atstovybės finansavimą spręsti, JAV paskiriant lėšas iš JAV mokesčių. Net Lietuvos atstovas, dr. St. Bačkis, sakoma, iš laikraščių apie tokį pasiūlymą sužinojęs sudrebėjo... Antrasis sulaukė tokios pat atieities.

Iš šalies žiūrint, atrodo, kad mūsų bendruomeniškos jėgos yra labai pajėgios save keturiuose lietuvių laikraščiuose reklamuoti ir aukų iš visuomenės visomis progomis prašyti. Jos pajėgia apie savo politiškus planus gražiai išnektis paskelbti, bet kol kas negalėjo net aštuoniolikos demonstrantų bylos numarinti, - jau neminint apie stipriai kalbančios už Lietuvą, Latviją ir Estiją rezoliucijos, kaip Nr. 200, pravedimą, ką įvykdė ne bendruomenininkai, bet Amerikos Lietuvių Taryba.

Vyt. Kaunelis

KAS JAU PERDAUG, TAI PERDAUG IR... paties sostinės žurnalisto žodžiais tariant: "Ar gražu pralaimėjusį apspjau-dyti?"

Sostinės žurnalistas Vladas Būtėnas aną dieną DRAUGE nuolatinėje skiltyje, tartum, tirštai "nusišpjojė" ant žuvusių amerikiečių, kurie Amerikos pilietiniame kare krito kovodami konfederantų pusėje, juos pavadindamas baisiais už lietuviškus reorgus.

Pagal, V.B. išmanymą, laimėtojai lieka angelais, o pralaimėtojai šėtonai baisiais už reorgus. Argi? Vadinasi, mes visi, t.y. visa toji lietuvių tautos dauguma, kuri vienaip ar kitaip, ginklu, raštu, ar gyvu žodžiu kovojo, bet laikinai pralaimėjo prieš raudonuosius rusus imperialistus, yra užsipelnę niekšų, baisiečių už reorgus, vardo, kaip ir tie amerikiečiai, kuriems V.B. prisegė, bebuvodamas Gendersburge.

Tai tokia yra sostinės išminčiaus filosofija.

K. Radvila

NAUJOJO JAV PREZIDENTO SĖKMINGUMAS

Kokiose srityse naujasis prezidentas gali tikėtis pasisekimo? Tikriausiai galima skaičiuoti naujojo prezidento užsiimtą mokesčių sumažinimą, siekiant ekonominio gyvenimo atkūtimą. Toliau federalinės valdžios aparato ir jo išlaikymo sumažinimas. Taip pat jo išpareigojimas subalansuoti biudžetą, nors to atsiiekti neturima vilties pirmaisiais metais.

R. Reagan yra griežtas JAV kari- nio pajėgumo didinimo šalininkas.

Užsienio politinės srityje, manoma, prezidentas gaus didesnę savarankumo laisvę. Dabar veikia kongreso varžtai gali būti pakeisti. Manoma, kad jis sieks prezidento galios, apribotos Vietnamo karo metu, atstatymo. Jo darbo sėkmingumas priklausys ir nuo jo sugebėjimo suburti sau pajėgius talkininkus.

Rgs

Kas skaito, rašo-

SANDARA

išsirašo

BALTIC BAKERY

4627 SOUTH HERMITAGE AVE Chicago, Illinois
Tel. LA 3-1510

2616 WEST 69th STREET Chicago, Illinois
Savininkas JUOZAS ANKUS Tel. 737-6784

E U D E I K I S

DOVYDAS P. GAIDAS - GERALDAS F. DAIMID
Laidotuvių Direktorai

TRYS MODERNIŠKOS KOPLYČIOS

4330 South California Avenue

Telefonai: LA 3-0440 ir LA 3-9852

4605-07 South Hermitage Avenue
Telefonas - YArds 7-1741-2

Nuo
1914 Metų

Midland Savings aptar nauja taupymo ir namų paskolų reikalais visas mūsų apylinkes. Dėkojame Jums už mūsų parodytą pasitikėjimą.

Mes norėtum būti Jums naudingi ir teityje

Saskaitos apdraustos iki
\$40,000.00

FRANK ZOGAS
President

2657 W. 69th St. Chgo., Ill. 60629 • Phone 925-7400

5 1/2%

paid quarterly
4 Year Savings
Certificates
Minimum \$5,000

7 1/2%

All accounts com-
pounded daily -
Passbook Savings

MAŽEIKA & EVANS

Laidotuvių Direktorai

6845 SO. WESTERN AVENUE

TRYS MODERNIŠKOS
AIR-CONDITIONED KOPLYČIOS

MASINOMS VIETA

REpublic 7-8600 REpublic 7-8601

PETKUS

TĖVAS IR SŪNUS

Laidotuvių Direktorai

MARQUETTE FUNERAL HOME

2533 West 71st Street

Telef.: GROvehill 6-2345-6

1410 South 50th Avenue, Cicero

Telef.: TOWNhall 3-2108-9

TRYS MODERNIŠKOS KOPLYČIOS

Aikštė Automobiliams Statyti

LAI DOTUVIŲ DIREKTORIAI

Lietuvių Laidotuvių Direktorių Asociacijos Nariai

PETRAS BIELIONAS

4343 S. CALIFORNIA AVE. Tel. LAfayette 3-3572

POVILAS J. RIDIKAS

3354 S. HALSTED STREET Tel. YArds 7-1911

STEPONAS C. LACK IR SŪNŪS

(LACKAWICZ)

2424 W. 69th STREET Tel. REpublic 7-1213

2314 W. 23rd PLACE Tel. Virginia 7-6872

11028 SOUTHWEST HIGHWAY, Palos Hills, ILL 974-4410

PHILLIPS - LABANAUSKAS

3307 S. LITUANICA AVE. Tel. YArds 7-3401

JURGIS F. RUDMIN

3319 S. LITUANICA AVE. Tel. YArds 7-1138, 1139

VASAITIS - BUTKUS

1446 S. 50th AVE., CICERO, ILL. Tel. OLYmpic 2-1003

TURIME KOPLYCIAS VISOSE MIESTO DALYSE

PASSBOOK
SAVINGS...
the best way to save regularly!

5 1/2%
SAVINGS
ACCOUNT

Paid and
Compounded
Quarterly

OUR SAVINGS
CERTIFICATES 8%
EARN UP TO

Mutual Federal
Savings and Loan

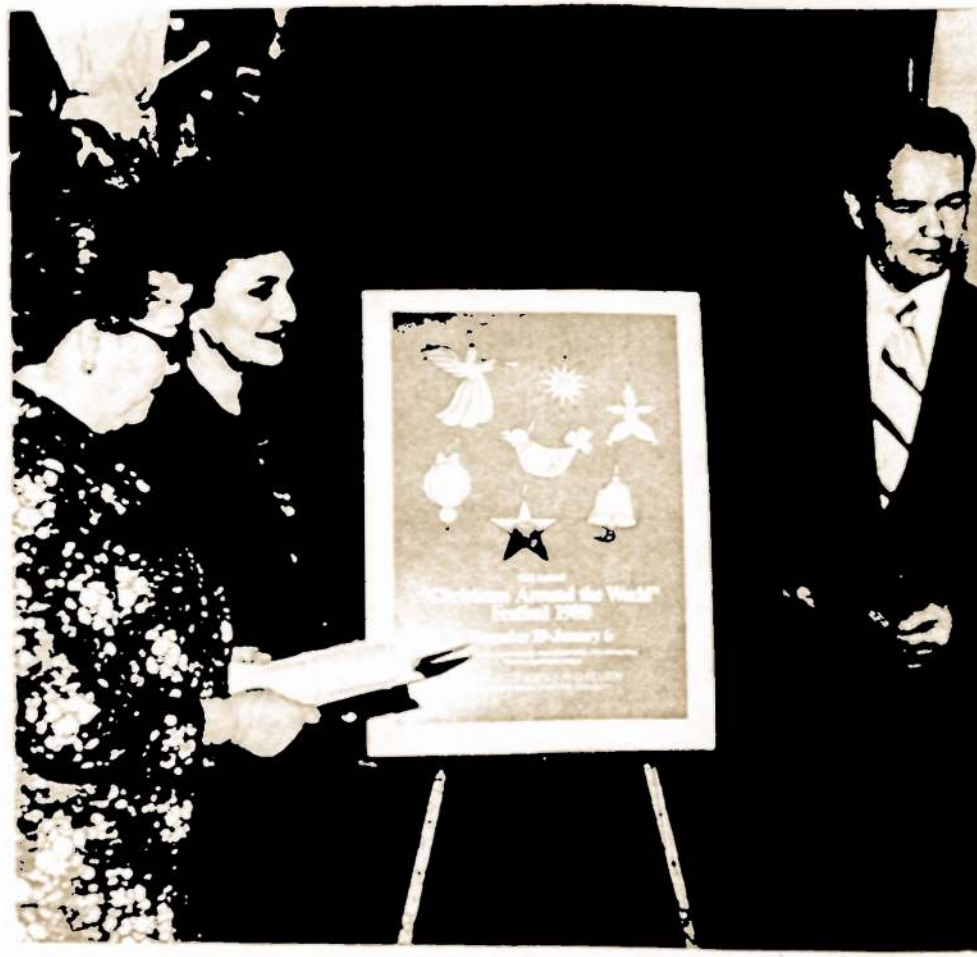
2212 WEST CERMAK ROAD CHICAGO, ILLINOIS 60608

PETER KAZANAUSKAS, President Phone: Virginia 7-7767

HOURS: Mon. Tue. Fri. 9-4 Thur. 9-8 Sat. 9-1

SERVING CHICAGO AND SUBURBS SINCE 1905

ENGLISH section

CHICAGO, ILL. Helping to plan the Museum of Science and Industry's current 39th annual Christmas Around the World Festival are (left to right) Wanda Radavich, Eleonor Zapolis and Ewald Radavich, all representing Lithuania.

The Museum's celebration of Yuletide traditions around the globe features 31 giant Christmas trees and seven creches, daily choral concerts, an International Buffet, and theater programs. The Festival continues through January 6.

MEMORANDUM TO MADRID PARTICIPANTS ON LITHUANIA

Massive Human and National Rights Violation Charged

A memorandum dated September 15, 1980, on the C.S.C.E. meeting in Madrid and the Soviet occupation of Lithuania, was delivered to the non-communist signatories of the Helsinki Final Act. The memorandum was signed by Stasys Lozoraitis, Chief of the Lithuanian Diplomatic Service, and Dr. C.K. Bobelis, President of the Supreme Committee for Liberation of Lithuania.

The memorandum surveys Lithuania's occupation, the Baltic protest against the Hitler-Stalin Pact (Moscow, August 23, 1939), and the refusal of the great Western powers to recognize the illegal annexation of Lithuania, Latvia and Estonia. Contrary to its pledges as a signatory of the Helsinki Final Act - the memorandum states - the Soviet Union "continues to deny and violate fundamental freedoms and basic rights" in Lithuania.

The memorandum asks the participating States at the Madrid Conference to seek and promote the implementation of the Helsinki Final Act by:

1. Requesting that the Soviet Union
 - a. Withdraw from Lithuania all its military forces, political, administrative and police personnel within the frontiers delineated by the Peace Treaty between Lithuania and Soviet Russia signed on July 12, 1920.
 - b. Release all political prisoners of Lithuanian nationality from prisons, labor camps, psychiatric institutions, internal exile, and other institutions of servitude, from enforced Soviet military service and permit them to return to Lithuania.

- c. Halt official harassment of individuals who wish to practice their religion, observe their cultural traditions, or express opinions in defence of basic freedoms and human rights granted by international acts.

2. Establishing international procedures that will enable the Lithuanian people to hold free elections, following the withdrawal of the Soviet armed forces and other Soviet personnel from their territory, and to reestablish their own sovereign Lithuanian governmental institutions, and thereby also their own independent national life."

SIGNATORY OF BALTIC MEMORANDUM APPEALS TO MADRID DELEGATES

Šakalys Asks for Invalidation of Molotov - Ribbentrop Pact

"On Behalf of Those Who Cannot Speak," an appeal by Vladas Šakalys to the delegates of the Madrid Conference, is featured in the special Madrid issue of FREEDOM APPEALS, a bi-monthly magazine published in New York. Šakalys, until recently an active member of the Lithuanian national movement, is one of the signatories of last year's Baltic Memorandum, denouncing the Molotov-Ribbentrop Pact. In July, 1980, defying overwhelming odds, he managed to escape to Sweden and has recently arrived in the United States.

The appeal by Vladas Šakalys, dated September 19, 1980, discusses the tragic impact of the Molotov-Ribbentrop Pact for Lithuania, Latvia and Estonia, and describes the background of the Baltic Memorandum, released in Moscow on August 23, 1979. In conclusion, he asks the delegates to the Madrid Conference to:

1. Propose that the Molotov-Ribbentrop Pact be formally declared invalid. Such a proposal is well within the purview of the Madrid Conference, since the Pact continues to affect the entire human rights situation in Central and Eastern Europe, especially in Finland, Romania, Lithuania, Latvia and Estonia. These countries have been deprived of some of their territories, or have seen their sovereignty restricted, or have been totally deprived of their statehood.

2. Raise the question of national self-determination, which is one of the most precious collective human rights that profoundly influences each individual right.
3. Demand that the Soviet authorities immediately release all the Balts - including Antanas Terleckas, Julius Sasnauskas, Algirdas Statkevicius, Arvydas Čekanašius (Lithuanians), Mart Niklus (Estonian), and others - who were arrested and imprisoned for signing the Baltic Memorandum, i.e., using their right to free expression, guaranteed to them by the Helsinki agreements, the Universal Declaration on Human Rights, and the Soviet own Constitution.

4. Protect the families of the persecuted and arrested Baltic patriots and demand, where applicable, that Soviet Union allow such families to reunite themselves with their members who are now abroad. I wish to enter a specific plea on behalf of my own family. My mother, Ona Šakalienė (b. 1914), my wife, Genovaitė Šakalienė, nee Laurinskaitė (b. 1955), my daughter, Indra Laurinskaitė (b. 1974), and my son, Narimantas Šakalys (b. 1979). They are already suffering from persecution and are being punished for my actions. Please do all in your power to enable them to rejoin me in the United States.

5. Be aware of the methods the Soviets are using in their attempt to discredit the testimonies of individuals active in the struggle for human and national rights, in order to prevent them from being aired at the Madrid Conference. As

in my case, others are also being pressured into silence by treats of imprisonment or of harm against the members of their families.

Looking for books about Lithuanian in English? Write to:

Lithuanian Days Bookstore
4364 Sunset Boulevard
Los Angeles, CA 90029

KONGRESO BIBLIOTEKA
RENKA ETNINIUS LEIDINIUS

Kongreso Bibliotekai reikalinga pagalba jai renkant JAV-se leidžiamus etninių grupių leidinius.

Valstybinė biblioteka privalo įsigyti rinkinius, kurie atvaizduotų amerikiečių tautos, susidedančios iš daugelio etninių grupių, istoriją ir kultūrą. Nors Biblioteka turi daugelio etninių laikraščių ir periodinių leidinių, tačiau yra reikalinga jų apimtį padidinti. Todėl svarbu turėti juo didesnį rinkinį laikraščių, periodinių leidinių, knygų ir brošiūrų, o taip pat garsinių užrašymų ir filmų, kurie pavaizduotų Amerikos etninių grupių susidomėjimą, rūpesčius ir veiklą.

Kai kurie leidiniai leidžiami organizacijų, kiti bažnyčių, ypač sukurtivių pamėnėjimais. Dažnai literatūriniai veikalai ir asmeniškai atsiminimai etninių grupių asmenų yra parašyti kitomis kalbomis, ne-gu anglų, o kartais abiem kalbom. Įvairių etninių suvažiavimų proga irgi išleidžiama leidinių. Kongreso Biblioteka domisi visa šia literatūra, anglų kalba ir kitomis kalbomis.

Dovanojamas knygas, brošiūras ir muzikos kūrinius reikia siųsti žemiau nurodytu adresu. Apie leidinius, už kuriuos leidėjas pageidauja atsilyginti pinigais, Biblioteka turi gauti iš anksto atitinkamas informacijas apie jų leidinius.

Leidinių, knygų ir ištisi sustojusios periodikos komplektai taip pat gali būti siunčiami Bibliotekai. Šiuo atveju patariama, kad dovanotojai pirma pasiteirautų, gal Biblioteka tuos leidinius jau turi.

Visi, kurie gali padėti Bibliotekai šiuo reikalu prašomi prisidėti. Laiškus ir leidinius siųsti tokiu adresu. Exchange and Gift Division, Ethnic Unit, Library of Congress, Washington, D.C. 20540.

Lietuvos reikalai ir tautų delegacijos

RAŠO KUN. DR. JUOZAS PRUNSKIS
REPORTAŽAS SANDARAI IŠ MADRIDO

Lietuviai, latviai ir estai labai rūpestingai stengėmės kontaktuoti įvairių tautų delegacijas ir jas nuteikti, kad gintų žmogaus, šeimų ir tautų teises bei būtų palankūs pabaltiečių laisvės klausimams.

Tą stengėmės vykdyti ne vien oficialiose pasimatymuose su delegacijų nariais, bet ir privačiuose susitikimuose. Pvz. lapkr. 20 d. ukrainiečiai surengė vaišes Madrido konferencijos delegacijų nariams, diplomatams ir kitiems įtakingiems asmenims. Buvome pakviesti ir lietuviai. Čia buvo progos nuosirdžiai išsikalbėti su JAV delegacijos pirmininku Bell ir jo žmona. Jie rodo daug prielankumo pabaltiečiams ir žadėjo mūsų reikalus paremti. Amerikiečių delegacijos nariai pažadėjo tvirtiau pasisakyti svarstant perskirtų šeimų problemas.

Tešiant pasimatymus su įvairių kraštų delegacijomis, lapkr. 21 d. buvome priimti Liuksemburgo delegacijos vicepirmininko Paul Faber ir delegacijos nario Georges Santer. Latvis J. Bolstein, estė Eneri Taul ir lietuvių kun. J. Prunskis išdėstėme priešpaudos sunkumus okupacijoje, prašydami palaikyti pabaltiečius. Liuksemburgiečiai parodė gražaus prielankumo, ypač domėdamiesi perskirtomis šeimomis, religine priešpauoda. Žadėdami paremti pabaltiečius, kai bus išskeltas klausimas, drauge pastebėjo, kad jie, kaip bendrosios rinkos narys, privalo atsižvelgti į bendrą tų kraštų politinę liniją, kiek ji yra sudaryta ir pareikšta.

Grupė pabaltiečių buvome priimti ir Lichtenšteino delegacijos pirmininko pavaduotojo grafo Mario von Ledebur-Wicheln, Kalbus ir malonus žmogus. Su susidomėjimu išklausė mūsų prašymo, kad iškilus pabaltiečių priešpaudos klausimams, Lichtenšteinas paremtų. Išpasakojom apie žmogaus teisių, religijos suvaržymus. Wicheln pritarė mūsų pageidavimams, bet pareiškė, kad Lichtenšteinas, būdama maža valstybė, negali per daug persistengti. Jis pažymėjo, kad amerikiečiai gana kietai rusus spaudžia dėl Afganistano, dėl disidentų, dėl informacijų trukdymo, bet mažiau teličia religinius suvaržymus. Kai pasakėme, jog buvo atveju, kada oku-

pantai atėmė vaikus nuo tėvų už religinį auklėjimą, jis pabrėžė, kad tokius atvejus reikėtų suregistruoti.

JAV delegacija porą kartų savaitėje turi informacinius posėdžius su visais, kurie tik interesuojasi. Lapkr. 25 d. tokį posėdį pravedė Warren Zimmerman, delegacijos pirmininko pavaduotojas. Jis paminėjo, kad beveik visi kalbėjusieji Madrido konferencijoje puolė rusus dėl Afganistano. Amerikiečiai savo kalbose iškelia vardus ir kai kurių kalinamųjų, iš-tremtų disidentų. Dabar kita padėtis negu buvo Belgrade. Tada nebuvo Afganistano. Dabar net ir rytų bloko valstybės buvo keturios, kurios Maskvą gynė dėl Afganistano: Rytu Vokietija, Čekoslovakija, Bulgarija ir pati Sovietų Sąjunga. Sovietai nebėgali turėti pilnos paramos net ir iš Rytų bloko valstybių. Lapkričio 24-28 d. buvo posėdžiai atskirų komisijų, pagal Helsinkio sutarties "krepšius". Rusai kai kuriuos posėdžius sabotuoja, keldami ginčus dėl procedūros, kad tik nebūtų iš esmės svarstomi Helsinkio susitarime priimti laisvės principai ir jų vykdymas.

Šalia posėdžių, amerikiečiai veda privačius derybas, bandydami išgauti, kad būtų daugiau paleista kalinamųjų, kad būtų mažiau trukdomas radijas.

JAV delegacijos pirm. Bell lapkr. 21 d., antroj savo kalboj, vėl pabrėžė reikalą žmoniškai elgtis, leisti susijungti išskirtiems šeimoms nariams, nevaržyti laikraštinių darbo. Paneigė Sovietų tvirtinimą, kad žmogaus teisių klausimas yra jų vidaus reikalas. Tai nelogiška ir prieš tarptautinę teisę. Priminė sovietams, kad jie neteisūs, kai įsibrovė į Afganistaną.

Bet vis dėlto Bell pasidžiaugė kai kuriais laimėjimais. Susitarimų dėka galėjo milijonai žmonių 1979 m. peržengti Berlyno sieną ir aplankyti artimuosius, apie 50,000 žydų galėjo emigruoti į laisvę.

JAV delegacijos patarėjas Jerome Shestak Madrido konferencijoje savo kalboje lapkr. 24 d. pabrėžė, kad žmogaus teisės ir kontaktai su artimaisiais nėra tokie dalykai, kuriuos būtų galima vadinti vidaus reikalu. Priminė Sacharovo kančias. Pasmerkė emigracijos suvaržymus,

Iš Vakarų Vokietijos spaudos.
Sandaros korespondentas A. Viluckis prisiuntė šią iškarpa iš "Gladbacher Zeitung"

kada pasilieka vyrai atskirti nuo žmonių. Klausė, kodėl pareiškė norą iš Sov. Sąjungos emigruoti dažnai netenka darbų, atleidžiami iš universitetų, daugelis už pareiškimą noro emigruoti net patenka į kalinimą. Suminėjo atskirus asmenis, kuriems neleidžiama atvykti į Ameriką pas savuosius, kaip pvz. estas U. Kaps ir kt. Suminėjo, kad lietuviui yrapatingai sunku emigruoti pas savuosius iš Sov. Sąjungos. Priminė kultūrinį ir religinį persekiojimą Ukrainos. Priminė apvertintą diskriminaciją prieš totorius, kurių apie 500,000 negali grįžti į savo žemę. Priminė, kad Rytų Europos tautoms kliudoma ugdyti savą kultūrą. Pasmerkė kludymą informacijų laisvės, suvaržymus žurnalistams ne vien Sov. Sąjungos, bet ir Rytų Vokietijoje. Priminė trukdymus radijo transliacijų. Reikalavo tuos dalykus pataisyti.

Amerikiečių ryžtingas laikymasis prieš Maskvos priešpaudą taip jautriai buvo rusų priimtas, kad kai lapkr. 25 d. JAV ambasadorius Todman savo rezidencijoje surengė priėmimą, nė vienas rusas neatėjo.

Gavęs ambasadoriaus kvietimą nužygiavau į priėmimą. Nuotaika draugiška. Įeinančius sveikino ambasadorius su žmona. Padėkojau už ryžtingą amerikiečių laikymąsi ginant prispaustusius. Buvo maloni staigmena, kai ambasados patarėjo Woods žmona pasisakė esanti lietuvaitė. Jos tėvai suamerikoninta Wishner pavardė gyvena Southfield, Mich. Ji maloni, draugiška, bet lietuviškai tik keletą žodžių tegali ištarti.

Tarp svečių vaikščiojo patarnautojai su gėrimais ir užkandžiais. Valgomajame - stalias nukrautas skanėstais. Ambasada erdvi, čia pat ir maudymosi baseinas.

Bet man rūpėjo užmegst daugiau kontaktų, ypač, kad tarp pakviestųjų į ambasadą buvo didesnis pasitikėjimas.

Sutinku bulgarų delegacijos į Madrido konferenciją nari. Pratariau:

- Laikykitės prieš rusų kolonializmą.
- Bandomė. Bet, žinote, mums sunku!

Britų delegacijos viceprezidentui padėkojau už Klaipėdos bažnyčios gynimą.

Turėjau progos išsikalbėti ir Lietuvos reikalus priminti su Vokietijos ambasadoriumi J. Kastl, su Turkijos ambasadoriumi, Kipro, Graikų, Belgų, Ispanų, Islandijos delegacijų nariais; be to, JAV delegacijos antram pirmininkui Kampelmanui ir Helsinkio komisijos pirmininkui Washingtone, kongresmanui D. Fascell padėkojau už tvirtą laikymąsi prieš Maskvos užmačias.

Buvo progos užmegsti ryšius su įvairių visuomeninių organizacijų vadovaujančiais nariais, taip kad artį poros valandų, praleistų JAV ambasadoriaus rūmuose Madride, padėjo naudingai.

LIETUVIS NEPAVARGS
KOVOJE UŽ
LIETUVOS LAISVĘ